

- доведення до банкрутства» від 19.01.2006р. № 14 [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>.
2. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності : навч. посібник [Текст] / Т.М. Тігова, Л.С. Селіверстова, Т.Б. Процюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 268с.
 3. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства : навч. посіб. [Текст] / Т. Г. Васильців, О. І. Ляш, Н. Г. Міщенко ; за ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. – К.: Знання, 2013. – 446 с.
 4. Фінанси підприємства : підручник [Текст] / [Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Бурак Л. Д. та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – Восьме вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2013. – 519с.
 5. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] [Текст] / О. Я. Базилінська. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
 6. Маркіна І. А. Контролінг для менеджерів : навч. посіб. [Текст] / І. А. Маркіна, О. М. Таран-Лала, М. В. Гунченко. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 304 с.
 7. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз: Навчальний посібник. [Текст] - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 256 с.
 8. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент. 2-ге вид. Підручник. [Текст] / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна - Київ: Центр учбової літератури, 2009. - 520 с.
 9. Семенович Т.А. Аналіз основних методів оцінки фінансового стану підприємства [Текст] // Наукові праці КНТУ: Економічні науки, вип. 10, ч. І. – Кіровоград: КНТУ, 2006. – С. 197-205.
 10. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. Підручник. [Текст]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. - 566 с.

Одержано 26.12.16

УДК 336.64

С.С.Акімов, ст.гр.ФК(ОП)-15, Т.М.Котенко, доц., канд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Стратегічне управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання

У даній статті показано роль стратегічного управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах господарювання. Наведені основні концептуальні питання забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва. Надана модель побудови системи стратегічного управління фінансовою безпекою підприємства.
Фінансова безпека, стратегічне управління, суб'єкт господарювання, система, концептуальне питання

Вступ. Сучасні умови розвитку економіки країни в цілому та конкретно суб'єктів господарювання ґрунтуються на чисельних організаційно-правових формах власності, пануванні конкуренції, свободі прийняття рішень підприємствами та самостійній відповідальності ними за поточними показниками та отриманий фінансовий результат. В такому випадку, керівному відділу підприємства не тільки потрібно знати мету виробничо-господарської діяльності, основні конкурентні переваги та недоліки суб'єкта на ринку та позиції конкурентів, забезпечувати виконання оперативних планів та стратегічних задач. На перший план виходить забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання, в результаті чого стає можливим ефективна його діяльність. Кожне рішення, що спрямоване на подолання можливої загрози підприємства чи реалізації додаткової вигоди, несе багатоваріантні наслідки, що потребують досконалого вивчення та прогнозування.

Отже, актуальним постає питання формування та підтримання на належному рівні фінансової безпеки суб'єкта господарювання, з огляду на його стратегічні цілі та задачі.

Поняття фінансова безпека суб'єкта господарювання – відносно нове, а формування теоретико-методологічного апарату її забезпечення знаходиться в стадії становлення.

© С.С.Акімов, Т.М.Котенко, 2016

Постановка проблеми. Останнім часом проблеми економічної загалом та фінансової безпеки зокрема набули надзвичайної актуальності. Чинником виникнення та постійного посилення уваги до цих проблем є зростання нестабільності та кількості загроз сучасній світовій економічній системі (це нестабільність фінансових ринків, цін на енергоносії і т.д.), а також трансформаційна та фінансово-економічна криза в Україні, яка стала суттєвою перешкодою на шляху забезпечення сталого розвитку економіки та суспільства. В цих умовах і держава, і регіони, і підприємства стикнулися з необхідністю принципово нових підходів до забезпечення безпеки, у першу чергу, фінансової. Забезпечення фінансової безпеки набуває особливої актуальності у період фінансово-економічної кризи. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва є основною ланкою фінансової безпеки держави. На рівні держави питання забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання повинні розглядатися як один із найважливіших національних пріоритетів. У той же час недостатня увага до проблем фінансової безпеки самих суб'єктів підприємництва може призвести навіть при високій рентабельності бізнесу до того, що компанія стане метою ворожих захоплень та поглинань. Нагальність підвищення рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в сучасних умовах зумовлюється зниженням їх прибутковості, що, в свою чергу, впливає на формування доходів державного та місцевих бюджетів, а також надходжень до цільових фондів.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. У процесі написання статті були використані наукові розробки та публікації щодо фінансової безпеки підприємств вітчизняних вчених Л.Г. Шемаєвої, І.А. Бланка, А.М. Штангрета, Н.А. Гринюка та ін. Багато корисного до питання стратегічного управління суб'єктом господарювання внесли науковці А.І. Хорєв, Т.В. Головка.

Результати досліджень. Реалізація поставленої мети статті дає змогу розробити підходи до формування фінансової безпеки, як стратегічного напрямку розвитку підприємств.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є обґрунтування стратегічної орієнтації фінансової безпеки суб'єкту господарювання, виходячи з принципів стратегічного управління фінансами підприємств.

Об'єктом дослідження в статті є економічні відносини щодо

забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Виклад основного матеріалу. У загальному значенні під фінансовою безпекою (англ. financial security) розуміється поняття, яке включає комплекс заходів, методів і засобів по захисту економічних інтересів держави на макrorівні, корпоративних структур, фінансової діяльності господарюючих суб'єктів на мікрорівні [8]. Реалізація поставленої мети статті дає змогу розробити підходи до формування фінансової безпеки, як стратегічного напрямку розвитку підприємств.

Рисунок 1 – Етапи безперервного забезпечення стратегічного управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання [2]

Питання стратегічного забезпечення фінансової безпеки підприємства — процес безперервний. Тобто така задача мусить постійно бути об'єктом уваги та управління, охоплюючи зазначені на рис.1 етапи [2]

Проблеми забезпечення безпеки суб'єктів підприємництва, і зокрема фінансової безпеки, є досить новими, в зв'язку з цим потрібна наукова та практична розробка даної проблеми, визначення сутності безпеки в цілому, економічної безпеки та фінансової безпеки суб'єктів господарювання як однієї з найбільш важливих підсистем економічної безпеки. Поняття фінансової безпеки, як справедливо зазначає Гривківська О.В. [5], повинно кореспондуватись з загальним поняттям безпеки, як на рівні національної безпеки, так і на рівні підприємств; також воно повинно виступати складовою частиною поняття "економічна безпека господарюючого суб'єкта"; з іншого боку, воно повинно мати власний зміст, який відрізняє проблематику фінансової

безпеки від інших видів безпеки. Слід зазначити, що сам термін “безпека” почав використовуватися у XII ст.[6] й означав спокійний стан суб’єкту, який вважав себе захищеним від будь-якої небезпеки

Кожний суб’єкт підприємницької діяльності при чинній системі господарювання розглядається як самостійна одиниця, що здатна самотужки вирішувати питання виду діяльності, організації виробництва надання готового продукту, кадрового забезпечення, матеріально-технічного оснащення для досягнення головної мети підприємства – збільшення ринкової вартості фірми та підвищення добробуту її власників. Проте, всі вище перелічені складові організаційно-виробничого процесу, необхідні чинники безперервного відтворення потребують фінансових вливань. Надмірне фінансування призводить до нерациональному використанню фінансових ресурсів, перевитрат, витрат на придбання надлишків запасів та перенасичення оборотної сфери. Це, в свою чергу, зменшує очікуваний результат – чистий прибуток підприємства та ставить під сумнів досягнення планованих результатів. Знижене фінансування призводить до отримання продукту зовсім інших параметрів якості, зростання собівартості виробництва, зниженню ефективності діяльності, збільшення тривалості виробничого циклу, або взагалі унеможливає отримання кінцевого продукту, а отже, і бажаного фінансового результату. Фінансування підприємницької діяльності може виникати з декількох джерел, проте, незалежно від цієї обставини питання фінансової безпеки повинно стояти на першому місці. Дефіцит фінансових ресурсів, шляхів їх залучення призводить до зниження платоспроможності підприємства, воно стає збитковим, а в середньостроковому періоді за однакових інших умов суб’єкт підприємництва втрачає партнерів-постачальників, покупців, ринки збуту та зменшується його кадровий потенціал. Суттєву загрозу фінансовій безпеці підприємства так само несе і надлишок фінансових ресурсів: необгрунтоване залучення кредитів веде до зростання витрат на виплату відсотків, зниження ефективності виробництва; не оптимальна структура власного капіталу та входження нових співвласників може супроводжуватись конфліктами інтересів, неузгодженістю дій в управлінні; збільшення залучених фінансових ресурсів в плані зростання заборгованостей фірми призводить до накладання адміністративних та фінансових санкцій, зниження ділової

репутації підприємства.

Така сукупність взаємопов’язаних елементів фінансової безпеки обумовлює складність її стратегічного управління суб’єктом господарювання. Адже, все що здатне чинити загрозу неотримання прибутку чи завдання збитків в сучасному агресивному світі, повинно бути враховано.

Стратегія фінансової безпеки підприємства займає особливе місце в системі загальної стратегії, одночасно пов’язуючи в одне ціле фінансові ресурси, грошові потоки та задачі підприємства. Стратегія фінансової безпеки визначає конкурентні позиції підприємства, зумовлює можливість додаткового залучення кредитних ресурсів, забезпечує надходження виручки відповідно до ступеню ефективності використання всіх наявних ресурсів та можливостей підприємства.

Прогноз поведінки суб’єктів-контрагентів у системному комплексі достовірний лише в межах моделі, прийнятої керівником, який приймає рішення. Це дає підстави для впливу на них у системному комплексі [3].

Стратегія фінансової безпеки суб’єкта господарювання у своєму становленні проходить наступні етапи:

1. Визначення часових рамок провадження.
2. Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища; SWOT-аналіз.
3. Комплексна оцінка стратегічної фінансової безпеки підприємства.
4. Формування стратегічних цілей підприємства (що не повинні йти врозріз з фінансовою безпекою суб’єкта).
5. З’ясування та розробка цільових орієнтирів-індикаторів досягнення результатів фінансової діяльності.
6. Прийняття стратегічних рішень щодо максимізації фінансового результату.
7. Оцінка існуючої стратегії фінансової безпеки; її можливе корегування.
8. Забезпечення реалізації стратегії фінансової безпеки.
9. Здійснення контролю ефективно і реалізації стратегії фінансової безпеки.

Фінансова безпека суб’єкта підприємництва є невід’ємною складовою фінансового менеджменту підприємства та повинна базуватись на системі певних правил та прийомів, що не тільки

характеризують її загальні риси функціонування та впровадження, але й відповідають сучасним умовам господарювання. Переважна частина науковців зосереджує свою увагу на окремих засобах та етапах управління і реалізації фінансової безпеки суб'єкта господарювання: задачах, функціях, методах тощо. Проте край необхідно комплексно підходити до даного питання, концептуально виявляючи всі аспекти та фактори, здатні вплинути на рівень фінансової безпеки підприємства. Думка щодо фінансової безпеки суб'єктів господарювання повинна діалектично мати концептуальне вираження. Лише реалізуючи системний підхід до проблеми, можна стверджувати про її усвідомлення, а отже, надбати шляхи до її вирішення. Сучасна система концептуальних підходів поєднує в собі наступні складові (рис. 3).

Рисунок 3 – Концептуальні питання забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Кожне підприємство залежно від галузі діє у конкретному правовому полі, що саме по собі неодноманітне. Внутрішнє поле складають організаційно-установчі документи, що визначають загальні напрямки розвитку, роботи підприємства, засади організації облікової політики тощо. Зовнішнє коло законодавчого забезпечення

складають нормативно-правові акти, положення та інструкції Верховної Ради, міністерств та відомств. Від можливості їх своєчасного інтерпретування, від їх сприяння підприємству можлива реалізація першої перешкоди викривленням фінансової інформації та економічним зловживанням, що ставлять під сумнів конкретний фінансовий результат. Можливості виникнення правопорушення або злочину на самому підприємстві, або проти нього. Така ситуація збільшує збитки фірми, зменшує її прибутковість, ставить під сумнів досягнення кінцевої мети, зменшує ділову репутацію суб'єкта підприємництва. Економічний злочин веде до зменшення фінансової стійкості організації, її кредитоспроможності, а отже, зменшує фінансову безпеку. До переліку даного питання можна віднести не тільки моменти крадіжок товарно-матеріальних цінностей, інформації, провідних технологій суб'єкта, але й організацію фізичної безпеки здійснення професійних обов'язків керівного апарату та працівників фірми.

Виробничо-структурна концепція ґрунтується на беззаперечній кореляції стану машинно-тракторного парку, наявності новітніх провідних виробничих технологій, передовій організації виробничого процесу суб'єкта та фінансової безпеки підприємства. Так само важливе розміщення продуктивних сил, зональне розташування суб'єкта підприємницької діяльності, його ресурсне забезпечення. Вищезазвані фактори мають вплив на виробничі витрати, якість отриманого продукту, прибуток підприємства, рівень рентабельності, а отже, на конкурентоздатність та позиціонування на ринку.

Питання кадрового забезпечення передбачає відповідність освітньо-кваліфікаційних якостей працівників посаді, що займається. Фахівець високого рівня сприяє економії часу при прийнятті рішень та укладанні угод, реалізації нових проектів, зростанні прибутку та зниженню витрат підприємства, одночасно забезпечуючи фінансову безпеку суб'єкта підприємництва. Ринкова компонента забезпечує позиціонування підприємства на ринку збуту. Кінцевий продукт потребує свого споживача, в іншому випадку фінансова безпека потраплятиме під загрозу через недоотримання виручки та прибутку, що при наявних понесених витратах суттєво ускладнює або взагалі, унеможливує процеси відтворення. До даного питання відносяться моменти відповідного забезпечення конкурентоспроможності

продукції, ціни партії конкретного виробу, підтримка рівня якості продукту, після продажне обслуговування, рекламне забезпечення, зміцнення існуючих зв'язків з покупцями та замовниками з одночасним прагненням розширення мережі збуту.

Ризикова концепція фінансової безпеки підприємства ґрунтується на усвідомленні об'єктивного існування факторів та загроз, здатних спричинити погіршення фінансових результатів в поточному та перспективному періодах та перешкодити досягненню цілей підприємства. Для підтримання необхідного рівня фінансової безпеки необхідно організувати систему ризик-менеджменту, першочерговою задачею якого є визначення максимального кола таких загроз з подальшим їх нівелюванням.

Концепція прийняття рішень відповідає конкретним умовам організації і ведення підприємницької діяльності, коли від певного рішення залежить не тільки успішність реалізації тільки одного проекту, але і загальний фінансовий стан всього суб'єкта підприємницької діяльності. Дана концепція притаманна всім працівникам адміністративно-господарського апарату підприємства, адже, рішення приймаються і втілюються у життя на різних рівнях управління підприємством і на різних стадіях виробничого процесу.

Концепція управління фінансовими ресурсами суб'єкта підприємницької діяльності ґрунтується на необхідності раціонального фінансування виробничо-збутової діяльності, проведення витрат згідно нормативів виробітку, положень та інструкцій. Вартість залучених фінансових ресурсів має бути адекватною економічному ефекту від реалізації проекту. Дана концепція дає фізичну змогу провадження підприємницької ідеї у життя та основана на всіх попередньо наведених твердженнях. Проте, саме ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства дозволяє залучати додаткові ресурси за низькою ціною, отримуючи прибутки і вигоду для фірми.

Слід зазначити, що дані концептуальні положення тісно поєднані один з одним. Наприклад, неможливе ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства без виваженого підходу до прийняття рішень та відповідного рівня кадрового забезпечення. Натомість, ринкова позиція підприємства значною мірою залежить від виробничо-структурної складової фінансової безпеки та одночасно

пов'язана з організаційно-правовою складовою.

Варто зазначити, що питання фінансової безпеки в нашій країні не залишаються без належної уваги з боку державних органів влади. У концепції економічної безпеки України, розробленій Інститутом економічного прогнозування при Національній академії наук України, під фінансовою безпекою розуміють захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин [7].

Принципи стратегічного забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва:

- Єдності – суб'єкт господарювання в плані підтримання відповідного рівня фінансової безпеки розглядається та виступає в цивільно-господарському обороті як одне ціле.
- Автономності – незважаючи та тісну інтегрованість економіки та поглиблену взаємозалежність суб'єктів один від одного, підприємство забезпечує власну фінансову безпеку незалежно від контрагентів
- Самостійності – органи управління суб'єкта господарювання на власний розсуд обирають пріоритетні напрямки розвитку, джерела фінансування, ринки та обсяги збуту тощо
- Гнучкості – фінансова безпека має бути орієнтована на мінливість економічного середовища підприємства та бути спроможна швидко реагувати на подразники та перерозподіляти фінансову систему фірми
- Нейтралізації – забезпечення згладжування та ліквідації загроз фінансовому результату, недосягнення цілей та ефективності роботи підприємства
- Комплексності – керівництво суб'єкта при прийнятті та реалізації конкретного рішення повинно враховувати його вплив та можливі наслідки для всіх адміністративно-господарських зв'язків та ланок підприємства
- Системності – ґрунтується на необхідності забезпечення повної узгодженості планових та фактичних показників діяльності всіх служб та структурних підрозділів підприємства, узгодження руху грошових коштів з поточним та перспективним станом, дотримання фінансових планів, кошторисно-кредитних графіків в процесі організації та ведення роботи
- Інформативності – забезпечення інформативного середовища

прийняття рішень та прогнозування їх наслідків

• Економічності – реалізується в забезпеченні співставності доходів і витрат від будь-якої діяльності чи ініціативи суб'єкта господарювання

Висновки:

1. Фінансова безпека підприємства – зв'язуючий елемент системи фінансового кругообігу підприємства, реалізується за сприяння фінансової політики та веде до досягнення поточних та перспективних цілей. Проте, суб'єкти господарювання за сучасних ринкових умов, де панують конкуренція, альтернативність, свобода вибору, є ураженими; їх фінансовий результат здатен бути нівельований фінансовим ризиком. Отже, виважене позиціонування на ринку та виконання поставлених цілей можливе лише за додержання стратегічного управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання.

2. Стратегічне управління фінансовою безпекою – системне явище, що водночас є підсистемою загальної стратегії підприємства.

3. Дотримання концептуальних положень стратегічного управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання дозволить раціонально залучати матеріальні, трудові та фінансові ресурси, мінімізувати витрати, та максимізувати вхідні грошові потоки. Все це сприяє досягненню стратегічних цілей підприємств.

4. Отже, фінансова безпека суб'єктів господарювання відіграє важливу роль у забезпеченні національної економічної безпеки.

Список літератури

1. Головка Т.В., Сагова С.В. Стратегічний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Т.В. Головка, С.В. Сагова; за ред. д.е.н., проф. М.В. Кужельного. – К.: КНЕУ, 2002. – 192 с.
2. Хорев А.И. Формирование стратегии предприятия. / А.И. Хорев, А.Н. Морозов, Е.В. Сухоруков / Экономический анализ: теория и практика. – 2008. – №16. – С. 8-11.
3. Шемаєва Л.М. Стратегічне управління економічною безпекою підприємства Проблеми науки. – 2009. – №10. – С. 29-34.
4. Штангрет А.М., Шляхетко В.В. Методологічні засади економічної безпеки підприємств в Україні / Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – №3 (94). – С. 105-109.
5. Гривківська О.В. Фінансова безпека в системі економічної безпеки./

О.В. Гривківська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua/content/finansova-bezpeka-v-sistemi-ekonomichnoi-bezpek>

6. Грунін О. А. Економічна безпека організації. / О. А. Грунін, С. О. Грунін – СПб.: Пітер, 2002. – 160 с. 5. Словник сучасних економічних і правових термінів / Авт.-упоряд. В. Н. Шимов, А. Н. Тур, Н.В. Стах та ін; Під ред. В. Н. Шимова і В. С. Каменкова. – Мн.: Амалфея, 2002. – 816с.
7. Концепція економічної безпеки України / Ін-т економ. прогнозування; [Кер. проекту В.М. Геєць]. – К.: Логос, 1999. – 56 с
8. Фінансова безпека: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.faito.ru/pages/infresources/fkglossary/add_comment.php?id=259

Одержано 13.12.16

УДК 336.71

Ю.М. Мазур, ст. гр. ФК 15-М*

Кіровоградський національний технічний університет

Економічна сутність проблемних кредитів банку та їх класифікація

У статті розглянуто існуючі підходи до визначення терміну «проблемний кредит». Визначено ознаки, які покладені в основу тлумачення проблемної заборгованості міжнародними фінансовими інститутами. Здійснено аналіз класифікації проблемної заборгованості та надано характеристику її видів.

банк, проблемний кредит, класифікація проблемних кредитів, реструктуризований кредит

Актуальність теми. Передумовою успішної діяльності комерційних банків є формування якісного кредитного портфеля.

© Ю.М. Мазур, 2016

* Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. Насипайко Д.С.